

Isidro Ansorena

Hernaniko danbolintero

- Patxi Apezetxea -

Seguraski ez da orain arte izan beste txistulari bat, Isidro Ansorenaz hainbat idatzi denik. Baina hori ez da apetaz edo kasualitatez, baizik eta, agian, beste txistularirik izan ez delako bera hainbat halako lan zabal eta merezimenduzkorik egin duenik. Alabaina behar da esan gure txistulariaren bizitza eta obra goraipatuz isuri den tinda ia osoki Donostian burutu zueneko lanari eskainia da. Alde bate-tik, hau gauza normala ere bada, zeren Donostian burutu bait zuen funtsezko lanik handiena, 1922an hasita 1962an jubilatzen zen arte Txistularien Udal Bandako buru ari izanik eta aldi berean bertako Kontserbatorioan txistu irakasle, eta horretaz gain, lan eskerga eginez musikari buruzko bilketa, konposaketa, metodoen sorrera, txistugintza, **Txistulari** aldizkariko lankidetzak, alardeak antolatze lanetan... Zerbaitengatik Donostiako Udalak "Donostia Hiria Zilarrezko Domina" eman zion eta "Urrezko Domina", berriz, Txistulari Elkargoak. Halaz guztiz, ia ez da batere ezaguna Hernaniko danbolintero bezala. Euskal Herriko nonbait Isidro Ansorena aipatzen bada, donostiar txistulari bailitzan aiapatzen da, beste gabe.

Horixe da hain zuzen lerro labur hauetan aditzera eman nahi genukeena: Isidro hernaniar txistulariaren irudia ezagutaraztea. Eta jakina, ez bakarrik mundura gure herri honetan etorri izanagatik, baita bertan ere lan garrantzitsu bat burutu zuelako, besteren artean, bera zuzendari, herriko txistulari banda goi mailara jaso zuelako.

Zikuñaga auzoan dantzari talde batek inguratutik. Ezkerretik eskuinera: Isidro Ansorena eta Nikolas Zubillaga.

Har dezagun kontutan Isidrok Donostiara joan zenean hogeitamar urte bazituela, ezkondu eta lau haurren aita, gainera. Esan gabe doa, bere bizitzako zati nagusi bat jaioterrian eman zuela, eta beraz, bidezko ere bada aspektu hau ezagutzera ematea.

Isidro Ansorena 1892ko maiatzaren 15an jaio zen eta garai hartan ohi zenez eguneko sainduaren izena ezarri zioten. Bost anaietarik bostgarrena zen bera eta txistulari familian sortua, izan ere aita txistugilea zuen, eta osabak, Manuel, Fernando eta Jose Inazio ere txistulariak ziren, zeintzuk urtealdi bat hemen, herrian, egin ondoan, Errenteria, Balmaseda eta Kastro Urdialitzera joan ziren hurrenez hurren, herri horietako udal txistulari plazak eskuraturik. Seguraski, hastapenak, Joxe anaiarengatik hartu zituen Isidrok, bera ere txistulari bait zen, baina gerora Tolosako Joan Joxe Zestonaren eskutik ezagutza sakonenak. Hamalau urtetan hasi zen Isidro txistu jotzen Her-

Ezkerretik eskuinera: Isidro Ansorena, Nikolas Zubillaga, Joxe Ansorena eta Federiko Uzkudun. Gasteizeko presondegian hartua.

naniko plazan, bere anaia Joxe eta Teodoro Eruskinekin lankidetzan, biak ere herriko txistulari eginak garai hartarako. Teodorok (1850-1909) berrogeita bost urtetan zehar eduki zuen kargu hori eta berrogeita hamabost urtetan, berriz, ihardun zen Joxe Ansorena (1886-1983) herriko xoko-moko guztiak bere txistuarekin alaitzen. Teodoro Erauskin 1909ko Irailean hil zen, Joxe Ansorenak osasunaren arazoagatik txistulari kargua utzi zuenarekin batera. Hilabete asko baino lehen, 1910eko otsailean, Hernaniko Udalak oposizioetarako deialdia luzatu zuen herritar musikari hauen plazak "lehen" eta "bigarrena" estali ahal izateko. Herriko parrokoak, bere aldetik, zera eskatu zion alkateari, danbolindarien plazak ezalitzean, kontutan hartzeko baita parrokiako "sochantre" plaza ere, bi karguak pertsona berean bil zitezkeela iradokiz, parrokiako plazaren arabera urteko 400 erreal osagarritzat izango zituelarik. Hona hemen nortzuk izan ziren epaimahaiko: Manuel Zendoia, parrokiako organista, Joxe Olaizola hiriko parroki nagusiko organista, Julian Unanue hiriburuko musikari herritarra eta Estanislao Gorrotxategi Udal Musika Bandako zuzendaria. Hautagaiak **Artzai Kantak** pieza behar zuten derriroki interpretatu eta beste bat bakoitzak aukeratu. Hona aurkeztu ziren hautagaiak: Isidro Ansorena, Inazio Etxezortu eta Alberto Alberdi. Epaimahaiak Isidro Ansorena hautatu zuen lehen danbolindari, zeinak obra libre bezala **Zaharra** minuetoa interpretatu zuen eta Alberto Alberdi, tolosarra, bigarren danbolindari.

Isidro Ansorenak 1922 urtera arte okupatu zuen kargu hau, Donostiara joan zen arte hain zuzen, bertako Txistulari Bandaren zuzendaritza hartu zuelarik.

Isidro Ansorena Hernaniko herrian ihardun zen hamabi urtetan zehar, sekulako gorakada ezagutu zuen txistularitzak hemen, gisa honetan osatu zelarik banda: Isidro Ansorena lehen danbolinteroa, Nikolas Zubillaga bigarren, Joxe Ansorena silbote eta Federiko Uzkudun atabalari. Esan gabe doa zer nolako maila erdietsi zuen bandak. Musikari guztien kalitatea eta bereziki Isidrorena azpimarratu behar da, berau bait zen taldearen zuzendari eta alma mater esaten dena, eta hori izan zen banda sasoirik ederrena ezagutzera eraman zuena, halako moduan non Eus-

kal Herri osoan zehar "paseatu" bait zuten aurkeztu ziren lehiaketa guztietan garaipena lortuz. Zazpi dira aipagarrienak: Hiru Santomasetan (Donostia), bi Oiartzunen, bat Tolosan eta beste bat Urretxun. Herrira itzultzean Musika Banda eta guzti herritar jende multzoak harrera egin ohi zion.

Urretxun irabazitako lehiaketa 1920ko Irailean izan zen, Iparragirre jaio zeneko ehun urtemugarren ospakizunetan.

Udalak ere jaso ohi zuen garaipen hauen oiartzuna, txistulariei zorionak emanez bidalitako eskutitz honetan ikus daitekeenez. Isidro Ansorenari zuzendua zegoen:

"Atzoko egunez Udal honek ospatu bilkuran haxe erabaki zuen, zure zuzendaritza ohoratsu eta oparoaren baitan ari den Banda hori ganoraz eta gogotik zoriontzea Urretxu honetako lehiaketan norgehiagoka azkar baten ondotik lortu duen garaipen distiratsuagatik eta zure ahaleginei esker herri honen izena goraiatzeko bide izan dugunez, bere gain hartzen ditu Udal honek bidaiak ekarri dizkitzuen gastuak.

Horixe kunplitzeko erabakiarekin, atseginez jakinarazten dizut Bandaren ezagupenerako eta dagozkion ondorioetarako. Jainkoak gorde zaitzala urte luzeetan.

Hernani, 1920 urriak 11

Alkate-Lehendakaria:

Gregorio Mendia Goizueta".

Oiartzunen 1922an ospatu lehiaketan, Hernaniko bandaz aparte, Tolosa, Billabona, Irun, Eibar eta Andoaingoa aurkeztu ziren.

Hala berean, Hernaniko Danbolindarien Bandak eske handia zuen beste herrietatik. Bandak hainbat alditan eginiko irteera zenbaiten datuak jaso ditugu, hala nola Arano, Donostia, Pasaia, Gasteiz, Urnieta....

Joxe Ansorena zenak kontaturiko pasadizo batzuk baditut bandak Hernanitik kanpo egin irteera hauei buruz. Esaterako, bat Gasteizekoa, bertan astebete egin zutelarik Andre Mari Zuriaren jaiak zirela eta. Han burutu zituzten emanaldi desberdinen artean kartzelan eman zuten kontzertu bat. Baina jotzen hasi behar zuten garaian atrilak falta, eramatea ahaztu zitzaizenez. Nahigabez, zer egin jakin ezean zebiltzalarik eta lehen momentuak pasa zirenean, hala dio Isidro: "Ez dio axola, aldatu egingo dugu pen-

tsaturik genuen programa eta, paperik gabe, memoriaz dakizkigun piezak joko ditugu". Programa berria prestatzen ari zirelarik, kartzelako zuzendaria hurbildu zitzaizen gertatuaren berri jakitera. Eta beste gabe zera esan zien "Ez zaitezte batere kezkatu, berehalaxe konponduko dugu eta arazoa". Jarraian lau preso ekarrarazi zituen, bakoitzak atrilarena egin zezan partiturak eskuetan hartuz. Federiko Uzkudunek ezin emozioari eutsi eta negarrari eman omen zion. Alditxo baten ondotik, kontzertuari ekin, eta ekin bakarrik ez, ederki burutu ere bai, arrakasta eta oihartzun handi bat izan zuelarik.

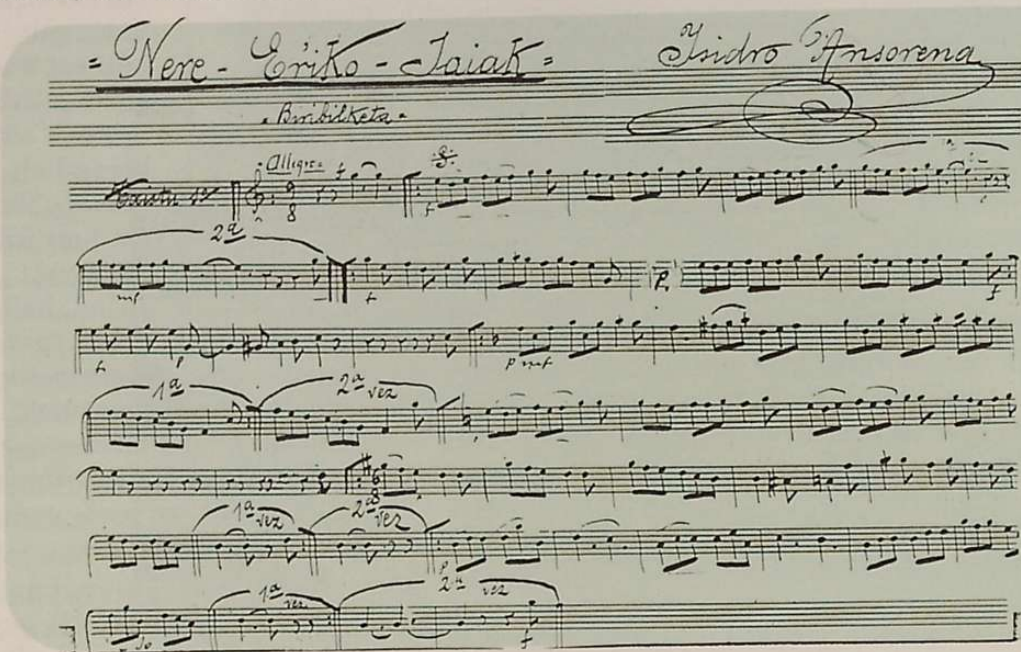
Badugu, baita, Aranora (Nafarroa) egin irteera zenbaiten erreferentziarik ere. Hementxe doa Joxe Ansorenak berak kontatu eta idatzi bezala, nahiz eta egun hartan Isidro anaia, ez dakigu zergatik, ez zen han.

Hernaniko txistulariak Aranon.

Herriko jaiak zituztela ta, zenbatean joango giñan galdetu ziguten Aranotarrak.

Horrelako gorabeherak Uxkudun gure danborreroak antolatzen zizkugun ta, berari esanaz eratu zan joanera. Iritxi giñanean Herriko-Etxean erdi irikia zegon atetik, ikusi gendun zekor eder bat, zintzilik, festetarako nahiko okela emango zuana. Etxekoandreak harrera atsegiña eman zigun esanaz: eseri, eseri, gosaria jarria dago ta.

Hirurok goizetik kafeesnearekin ohituak geun-

Biribilketa hau Isidro Ansorenak konposatua da eta espreski Hernaniko Zaindari den San Joan Jaiei hasieran jo ahal izateko konposatua. Gaur egun, tradizioari jarraiki, Txistulari Bandak San Joan Bezpera eguerdian jotzen du, erraldoi eta buruhandiei herriko kaleetan zehar langunduz, eta horrela, Jai Nagusiei hasiera emanez.

den ta hiru txuleta haundiren aurrean arkitu giñan.

Txuleta kirtendunak, hiru bandurria ematen zuten. Elkarri begira pixkabat egon ondoren, eraso genien txuletaidi, purrukatu genitun ta, ardoa eranda, atera giñan txistu joaz herria alaitzera.

Gero Herrigizonak hartuta, Meza nagusira. Mezerdi inguruan, mutiko bat sotana gorri motzarekin etorri zitzaigun bandejan ogi puska batzuek zituala. Uxkudun gure danborreroa, begira jarri zitzaidan esanaz: aizak Joxe, hau zerbait bedeinkatua izango dek eta gu txuleta haundia janak gaudek. Aldamenekoak igarrita esan ziguten, ogi bedeinkatua da, hartu lasai, gu ere bapo gosalduta etorri gera. Meza nagusia bukatuta, txistu joaz jetxi giñan Herrigizonakin Konsejura. Horrenbeste txistu jo ta, ahulduak egongo giñala ta, katillu salda benetakoa ta bi arrautza egosiak jarri zizkigun bakoitzari etxeko andreak.

Ari giñan salda ta arrautzak ta, Agoazila jetxi zan esanaz, txistulariak igotzeko konzejalakin ha-maiketako egitera. j Baña, gizona, begira zazu zer

ari geran! esan genion. Hoik laister sartuko dituzue, ta gero igo. Igo giñan ta pastel ta ardo gozoak edan ere bai. Algaraz geundela mutiko bat etorri zan Bikario jaunaren partetik, bazkal aurretik txistulariekin egon nahi zuela.

Joan giñan ta, eleiz kantak ta kale soñuak jo genizkan, ardo gozoa berriro edan ta, jetxi giñan Konsejura. Hiru orduko bazkaria zai zegon eta.

Jarri giñan bazkaltzeko ta beste aldean mandazai bat, dioska ta ostiaka ari zan isildu gabe. Goardazibila neukan aldamenean ta esan nion: "Yo soy de Hernani y he sido educado cristianamente, lo que me obliga a callar la boca de ese majadero, antes de ponerme a comer". Ta kaboak esan zidan. "No, eso no es cosa de usted", ta agindu zion bere lagunari: "Vete y calla la boca de ese majadero". Joan zan da, hor eraso dio bascuenez: ¡Majaderua, fiestak kartzelan pasatzeko gogoak aldaukak!. Festak zikintzen hasi zan deabruak alde egin zun mingain hartatik ta bazkaldu genun pakean.

Bostetan igo giñan plazara ta lehendabiziko soñua jo ta, agoazilla jarri zitzaidan botilarekin ardoa eskeñiaz, ta esan nion: ¡Baña, gizona, kafea oraintxe hartu degu bi kopa dotoreekin!. "Bai, baña, orain ardoa eran behar da ta geroko zerbeza preskatzen dago", erantzun zidan. Zurrut eta purrut iritxi zan gaua ta Konseju salan Uxkudun da biok, nekatuta geunden. Nikolas, ezkontzeko egunetan zegon ta, Karmen bere andregaiari zerbait esatera joan zan.

Ettxera etortzerako despeida egin nahi zuala esan zidan Uxkudunek. Mahai haundiko mantela jarri zuan bizkarretik, zuri-zuri jantziak. Txapela forru gorriaren aldera jarri zuan tente-tente, ta agertu zan balkoira. Obispoa ematen zuan.

Orain despeira ¡¡Aranotarrak!!

Eskerrikasko eman diguzuten egunagatik. Automobila ekarri ta nahiko jana, edana eta dirua ere eman diguzute, eskerrikasko. Ta orain ordañez, Hernanira joaten zeratenean nahi dezutena jan ta edan nere kontura.

Txalo ugari jo zioten ta etorri giñan herrira"

Baina nahiz eta Isidro eta beste danbolindari laguntzaileek ospe eta oiartzun handia biltzen zuten hortik eta handik herriz kanpoko emanaldietan, inolako ezbairik gabe gure hernaniarrak herrian bertan burutu zuen lanik eta zerbitzurik ederrena

Ezkerretik eskuinera: Domingo San Sebastián "Txomin", Isidro Ansorena eta Nikolas Ormaetxea "Orixe".

lehen aipaturiko hamabi urte haietan zehar, nahiz eta halako ohorerik ez zion eskuratu horrek. "Danborraren Arautegia" izan zen lan bat, bertan txistulariek zituzten betebeharrak zehatz mehatz eman zituen, eta hain zuzen garai horretan, 1920ko urrian, berriro zen. Hamasei artikulutan zehazten zen beren eginkizuna eta dedikazio benetan handia. Adibidez, igande eta jaiegunen adierazpena goizetik, kalejira jai nagusien bezpera arratsaldean, zortzikoa jotzea hamaiketako meza ondoan, goiz eresia zinegotziei eta hala berean jaiegun guztietan arratsaldeko hiruretatik aima-riak arte, eta Ereñotzu, Lasarte eta Zikuñaga... Ez dago esan beharrik Isidro Ansorena, araturiko beharkizun hauen kunplitzaille zintzoa izan zela, bere bizitza guztian zehar halaxe erakutsi zuenez.

Behin Donostiara joan zenetik, ez zuen lehiaketa batetan ere eskuhartzerik izan, Udalak espresuki hala adierazirik. Ongi gogoan ditugu bere anaia Joxek Leokadisti etxearen aurrean behin esandako hitzak, Ansorenatarren sortetxearen aurrean alegia, Isidro omendua izan zeneko 1976ko abuztuan eta jende multzo baten aurrean: "Zazpi sariren jabe eginak gara Gipuzkoan, ni silbote nintzen. Isidro Donostiara joatean, ordea, Perez Egea jaunak esanik zion bazekiela Hernanira zazpi sari ekarri zituela, baina bukatu zirela lehiaketak, guk Isidro izar finkoa izan dadin nahi dugu. Inolako lehiaketarik ez".

Hernaniko herriak, omenaldi bat eskaini zion 1949ko ekainaren 26an eta beste bat gero, hilostean, 1976ko abuztuaren 1an, gainera kale baten izenez ohoratu ditu bi anaiak. □